

los del último de estos tres departamentos; Sauvages (Gard) afirma que es "grossier, rustre, montagnard", y así éste como A. Ortelio, seguido por Covarrubias, aseguran que viene de *GABALUS* o *GABALITANUS*, étnico galorromano correspondiente al actual territorio del Lozère; pero esta etimología de sonsonete es tan imposible, por razones fonéticas (cf. *gavatx* con *Gavaldà*, forma moderna de aquel nombre), como la relación que otros han fantaseado con el nombre del *Gave*. No hay duda de que los españoles aplicaron a todos los franceses esta denominación, que oían aplicada con carácter desfavorable por los franceses fronterizos a sus connacionales de más al Norte».

No sols *gavatx*, -acho com a motiu ètnic, en efecte, es va afermar en castellà, on ja l'usava Góngora el 1610, sinó igual o més en la nostra llengua, en la qual aqueixa mena de mots han estat tan poc estudiats, i on no disposem de literatura de tipus afectiu com la de la poesia clàssica, picaresca i conceptista dels castellans; però no hi és menys antic: «el *gavaxo* Baixà --- el *gavaxo* germà del Baixà ---» en uns atestats de 1621-39 recollits per Baraut en la seva història del santuari de S. M. del Miracle, 1962.

La passió intolerant se'n va poder araviat, irrefrenablement: uns «hinicuos *gavachs* luterans», que devien passar-la bastant estreta, s'anomenen en un procés de 1650 conduït a Prat de Comte (*Bol. de Hist. y Geografía del Bajo Aragón* I, 131); un romanç encaminat a excitar els soldats catalans contra els republicans francesos porta «viva'l rey y la lley santa / --- micallets catalans / --- y de *gabait*s a Fransa / no n'havem de deixar / --- / se'n portavan l'"arjant": / esmolets, serradors, escura-ximeneyas, / fer ballar mona y ós / ---»: es tracta dels fets de 1795, i el fet d'anomenar molts pobles escalonats d'Olot a Figueres denuncia un romanç escrit en aqueixes comarques, MilàF (*Romlo.*, 173); ja es recordarà que ningú se sentí tan xenòfob (durant la revolució!) com el Baró de Maldà, i és ell el qui ens parla de «la terra dels *gavatxs*», «los *gavatxs* malhaja tots ---», «malhaja los *gavatxos* per lo pèsims tots ells que són» (*Coll. B. V.*, pp. 180 i 120).

En una part d'aquestes formes els plurals són en -txos (d'on l'analogic *gavatxo*, que hem vist en el doc. de 1620); en altres, però, són en -aigs pronunciat -àïts, forma que, en efecte, hauria tingut gran extensió: Bac dels *gobáïts* a Besora de Ripollès (1954), Plana dels *gobáïts* a Montesquiu d'Albera (1960), l'Era 's *gobáïts* a Gavarra, Segre Mitjà (1957), i en terra valenciana: Pas del *gavác* a Laguar (1962).

Si els lacais del príncep felló Ferran VII atiaven els prejudicis i fanatisme rurals contra els veïns francesos o rossellonesos, el poble d'allà no ha trontollat mai en l'ús correcte del mot: els germans d'enllà de l'Albera mai s'han considerat aplicable el terme: ells parlen *català*, són *catalàs*, més o almenys tant com la gent més catalanesca del món, els *gavatxos* comencen a l'Estany de Salses, *gavatxos* són la gent de l'Arieja, de l'Aude.

El terme s'aplica amb un perfecte ajustament al límit de les llengües, rient-se de l'insidiós intent de bar-

rejar-los amb els llenguadocians del Fenollet, que va guiar la divisió del país en departaments: la gent d'Estagell aplica el dictat de *gavatx* als de la Tor de França a dos kilòmetres de país pla; ningú més orgullós de llur catalanitat que els de Talteüll (1960), que us designaran amb un gest de magnífica condescendència (si pitjor no) tots els pobles de més al Nord, tant se val que siguin els de Maurí o Sant Pau com els de Durfort o de Tuixà; a Noedes m'advertien: «a Rabollet cal pas que hi aneu, que ja parlen *gobáç*» (1960); «Pere Vidal? Sí, bon arxiver, mes com Alart ningú, i després... era *gavatx*... pas català com nosatres, per més que fes...».

Admirable Alart: a fe que no és pas sense raó que marcaven la diferència amb ulls resplendents! S'ha afermat tant la cosa que els altres no recusen el terme, i a Vingrau el digníssim secretari Francis Roque em declarava, en la seva llengua ja un poc mixta, però amb net predominí occità: «nosaltres *parlèn gobáç*», tot i que Vingrau pertany ja d'antic al Rosselló, però sempre s'hi parlà llenguadocià de transició; i en canvi m'explicava que els de Perillós davallaren a terra més plana «en 14» (per amor de la gran guerra primera) i, vivint a Opol, han oblidat ja quasi del tot la llengua avial, i «ara parlen català». Com ja observava Bosch de la Tri., «los rossellonesos conserven fins avui lo nom de *gabatxos* per als 'francesos', que no són del Rosselló: lo país de la *Gabatxeria* comença segons ells dellà la cordillera de les Corberes» (*Records d'un exc.*, 92-93).

Aclarit, doncs, l'origen semàntic del mot *gavag* aplicat a la gent del Nord (en el vessant Nord del Massís Central, allà on ja deixa de ser vera Alvèrnia, terres escarnides per la freqüència del goll), tenim que *gavag* amb aquest sentit patològic o físic hagué de ser un mot d'ús general des dels Alps fins a la «Petite Gava-cherie», vora la Gironda. I que el terme *gavot* en l'origen degué expressar això mateix. Però hi hagué altres denominacions del pap, la papada i el goll, pertanyents a la mateixa arrel, amb altres terminacions. Se cita un fr. dial. *gavion* 'gola, gargamella', però no sé si està ben assegurat; de tota manera no hi ha això en occità sinó només *gavian*, que pren el sentit de «nigaud, imbécile», però pròpiament és 'gavina', «goëland, mouette, oiseau de mer», ocell que té fama d'estúpid, i és sabut que això es pronuncia *gabiän*, *gabiä*, -id, en molts parlars occitans. Però aquí ja tenim una altra arrel etimològica, veg. *GAVINA*. En aquells *gavian/gavion*, ¿no hi hauria, doncs, un malentès, ajudant-hi un derivat de *gab*, *gabar*, com *gabier* «hâbleur, fanfaron»?

Car pitjor passa amb el *gavier* que porten els diccionaris occitans amb la traducció «goître»: si obrim el *PSW* veurem (I, 158; IV, 91) que això no es funda més que en un hapax; o millor dit ni això, sinó en una forma que ha posat el copista d'un dels quatre mss., en una sola cançó de Peire Cardenal, on el mateix Levy havia preferit de primer la forma *borsier* (ben satisfactòria segons el context) d'un altre ms., els altres dos porten *panier* (també raonable), i el quart *ua-*